

Một số mẫu chuyện về đời sống hằng ngày của Bác Hồ

VIỆT PHƯƠNG⁽¹⁾

Khi kể những câu chuyện này, tôi nghĩ đến một câu châm ngôn nói: Trong những việc lớn ở đời, con người ta hiện ra như người ta muốn rằng người ta như thế; còn trong những việc nhỏ thì người ta mới hiện ra đúng với cái chất của người ta. Cứ nghĩ đến câu ấy và lượng sức mình, tôi càng chỉ muốn kể những câu chuyện nhỏ hằng ngày của Bác Hồ để chúng ta cùng nhau thấy trong việc lớn cũng như trong việc nhỏ, khi lãnh đạo cách mạng cũng như trong cuộc sống hằng ngày, Bác Hồ luôn luôn vẫn là Bác Hồ.

(1) Nguyên thư kí của Thủ tướng Phạm Văn Đồng.

Tôi cũng muốn nhắc lại lời của một nhân vật trí thức trong cuốn tiểu thuyết của nhà văn Nga Đốxtôiep-xki⁽¹⁾, đầu đề là *Anh em nhà Caramadốp*, nhân vật ấy trong một phút chân thực đã thú nhận thế này: “Tôi càng yêu con người chung chung một cách nồng nhiệt bao nhiêu thì tôi càng không yêu những con người cụ thể sống quanh tôi chừng ấy. Mà tôi càng ghét những con người cụ thể sống quanh tôi chừng nào, thì tôi càng cố yêu con người chung chung một cách nồng nhiệt bấy nhiêu.”

Cũng vì nghĩ đến lời ấy, nên hôm nay tôi xin kể những câu chuyện về cuộc sống của Bác với những người rất cụ thể, những anh em ở gần phục vụ Bác.

Tôi xin nói từ nơi ăn chốn ở của Bác, rồi sẽ nói ở Hà Nội, hằng ngày Bác đã sống như thế nào. Tôi kể trong khoảng thời gian 15 năm, từ sau cuộc kháng chiến lần thứ nhất, Bác về Hà Nội.

* * *

Cuối năm 1954, mới về Hà Nội, Bác ở một chỗ khác, sau đó ít lâu mới chuyển về ở chỗ Phủ Chủ tịch hiện nay. Lúc đến đó, tự Bác đi chọn chỗ ở. Đó là

(1) Fyodor Mikhaylovich Dostoyevsky (1821-1881): một trong hai nhà văn Nga vĩ đại nhất thế kỷ XIX, cùng với Lev Tolstoy. Hai tác phẩm nổi tiếng của ông là *Anh em nhà Karamazov* và *Tội ác và Hình phạt*. (BT)

buồng của người thợ điện ngày xưa ở trong khu ấy. Lúc Bác chọn, trên sàn nhà đang còn một bộ phận máy nổ, dầu mỡ còn vấy bẩn ra sàn. Bác chọn rồi, anh em mới khuôn bộ phận máy nổ đi, quét tước sửa sang và mời Bác vào ở đấy. Ngày nay, cái buồng người thợ điện ấy là một di vật trong khu bảo tàng của Bác.

Cái buồng người thợ điện rộng độ 12 mét vuông. Trong buồng chỉ có một giường đơn của Bác, một bàn, một ghế để làm việc, một tủ nhỏ đựng mấy bộ quần áo. Lúc ăn cơm, Bác sang buồng bên cạnh. Cái buồng người thợ điện ấy bất tiện mọi bề, tối lắm, ngày xưa người thợ điện chỉ về đấy để nghỉ và ngủ thôi, người ta có làm việc trí óc ở đấy đâu. Bác thì đặt bàn làm việc suốt ngày ở đấy. Mùa đông buổi sáng đến 8 giờ cũng vẫn còn phải để đèn, buổi chiều đến 3 giờ rưỡi đã phải bật đèn mới đủ ánh sáng làm việc. Gió mùa Đông Bắc quất vào cửa chính. Về mùa hè cái buồng ấy nóng lắm, ít có nơi nào nóng như thế.

Mùa hè ở Hà Nội, mặt trời chiếu xuống, hơi nóng phả vào buồng Bác. Tháng Sáu, tháng Bảy, sờ tay vào tường buồng Bác, nóng hằm hập. Anh em nhiều lần xin Bác chuyển đến một chỗ ở khác cho tốt hơn, nhưng Bác không chịu. Những năm đầu, khi mới về Hà Nội, mùa hè Bác thường đi thăm những

khu phố ở trung tâm thành phố như Hàng Ngang, Hàng Đào, Hàng Thiếc, thấy khoảng độ 8 giờ tối ở trong nhà nóng quá, chịu không được, bà con thường đem chõng, đem chiếu ra nằm la liệt ở ngoài đường. Bác chỉ cho anh em cùng đi và nói:

– Đồng bào ở giữa Hà Nội còn cực như thế này, trong nhà nóng lắm chịu không được phải ra ngoài hè. Sau này xây dựng tốt, chúng ta phải làm rộng ra để đồng bào ở thoáng. Bây giờ, Bác ở trong buồng người thợ điện ấy cũng phong lưu nhiều rồi đấy, các chú ạ. So với ngày xưa ở trên rừng, trong hang, hay ở nhà sàn, là sướng hơn rồi, so với đồng bào cũng sướng hơn rồi. Ngay ở Hà Nội này, chưa nói đến những nơi xa xôi, đời sống còn khổ hơn. Cứ ở đây thôi, không đi đâu cả.

Và Bác đã ở trong buồng người thợ điện ấy bốn năm, từ cuối năm 1954 đến khoảng đầu mùa thu năm 1958. Đến đầu mùa thu năm 1958, Bác có việc đi thăm một số nước, vắng nhà gần hai tháng, anh em nhân dịp ấy mới làm cái nhà sàn gỗ mà chúng ta đã biết. Lúc về, Bác nhận ở cái nhà sàn gỗ ấy, mới thôi ở cái buồng người thợ chữa điện. Khoảng độ năm 1957, thấy Bác vẫn cứ ở cái buồng rất nóng, anh em đề nghị Bác cho lắp máy điều hòa không khí để mùa hè nó quạt mát và mùa đông nó sưởi

nóng trong nhà. Lúc ấy bác sĩ Phạm Ngọc Thạch trông nom sức khỏe của Bác có đề nghị mấy lần, Bác đều không bằng lòng. Đến khi đề nghị nữa, Bác bảo:

– Các chú đã gạ Bác đến mấy lần, chắc các chú đã chuẩn bị sẵn một cái máy như thế rồi. Bác không cần, Bác không dùng cái máy ấy đâu. Có cái máy ấy rồi thì ý của Bác thế này: chú đem về bệnh viện, lắp vào buồng những người bệnh đau nặng.

Và trước sau không bao giờ Bác Hồ bằng lòng cho lắp máy điều hòa không khí vào buồng mình ở.

Cái nhà sàn gỗ ở Hà Nội tạo theo hình cái nhà sàn bằng tre của Bác Hồ ở Việt Bắc, nên ở đây tôi kể ngược lại một chút. Lúc chúng ta rời Hà Nội bước vào cuộc kháng chiến lần thứ nhất, khoảng độ một năm, Bác Hồ không có nhà riêng. Khi đến một nơi nào đấy thì làm một cái nhà tre, không làm theo kiểu nhà sàn, mà làm sát ngay ở mặt đất. Mãi đến khoảng sau Chiến dịch Thu Đông năm 1947, anh em mới xin Bác làm một cái nhà riêng để Bác ở cho yên tĩnh hơn, vì ở chung với anh em trẻ, hợp hành, bàn bạc ồn ào, không giữ yên tĩnh được cho Bác. Bấy giờ Bác bằng lòng và từ đó làm cho Bác cái nhà sàn nhỏ, cao, thoáng, đỡ bị hơi ẩm từ đất lên.

Chủ tịch Hồ Chí Minh bên ngôi nhà sàn, nơi Người đã sống
và làm việc từ năm 1958 đến năm 1969.

Tại Hà Nội, cái nhà sàn bằng gỗ tạc theo hình của nhà sàn bằng tre nứa ấy. Nó không có một chút gì là sang và to cả. Nhỏ nhắn và thanh bạch. Khi Bác đi vắng, những anh em có trách nhiệm làm cái nhà sàn gỗ đã có tính toán. Nhiều người muốn dùng gỗ lim, gỗ tốt, loại một, làm nhà đó để giữ được lâu dài về sau. Nhưng vì biết tính Bác nên không dám làm. Cuối cùng là dùng gỗ thường để làm cái nhà sàn. Anh em ở trong khu ấy bỏ công sức ra một phần, rồi

nhờ thêm ở bên ngoài một phần nữa, làm nên cái nhà sàn gỗ giản dị. Khi về báo cáo như vậy, thì Bác bằng lòng ở.

Căn nhà sàn gỗ cách buồng người thợ điện đi qua một cái hồ nhỏ độ sáu sào nước. Từ nhà sàn gỗ về nhà người thợ điện đi qua một cái cầu và đứng một nửa vòng tròn bao quanh cái hồ ấy. Bếp thổi cơm cho Bác vẫn ở phía bên này hồ, sát cạnh buồng người thợ điện. Khi Bác nhận sang ở nhà sàn gỗ rồi, mới thưa với Bác hằng ngày làm cơm xong, để anh em mang cơm sang Bác ăn, Bác đỡ phải đi đi, về về. Bác không chịu, Bác bảo thế này:

– Người ta có chân là để đi chứ. Ngày xưa lúc còn ở trên rừng Việt Bắc, khi cần Bác vẫn đi được 50 kilômét một ngày. Về đến Hà Nội này, vì để bảo vệ, ra khỏi cổng là phải ngồi ô tô rồi. Thế thì trong này phải để cho Bác đi chứ. Người đi đến bữa cơm, chứ không ngồi chờ bữa cơm đi đến với người. Các chú làm cơm xong, cứ để bên ấy. Hằng ngày Bác đi về Bác ăn cơm thôi.

Và Bác làm đúng như thế.

Trong nhà sàn, tất cả đều bằng gỗ. Có chăng là một bàn nhỏ, Bác ngồi làm việc, thì bằng mây. Không một thứ gì hơi đài các đôi chút mà có thể đứng được ở đây. Nó lạc lõng ngay lập tức. Bác đã 79 tuổi, Bác mệt,